

minerva_{KULTUR}nett

22. februar, 2008

Minerva

Odd Gunnar Skagestad:

Rock'n'roll på museum

Muséer er for mimring. Nostalgisk mimring over det som ikke lenger er. Da passer det godt med et rocke-museum.

Så er det endelig blitt noe av: I desember 2009 åpner det nye kultursenteret Schous Kulturbryggeri på Grünerløkka i Oslo. Aftenposten kunne 25. november 2007 presentere nyheten under overskriften "Oslorocken samles". Som rett og rimelig måtte være, for her er det rock det skal dreie seg om. Rock som ingrediens i et "opplevessenter", men fremfor alt rock som museumsobjekt.

Rocken er død — som musikalsk fellesnevner og som sosio-kulturelt konsept.

Samtidig planlegger rockebyen Namsos et "Rock City", med visjon å bli Nordens ledende kreative møteplass for underholdningsindustrien — likeledes med en tung museal komponent. Andre byer omgås også med djerve planer om å bygge tidsriktige opplevelsesinstitusjoner med rock på vinyl og på boks, rock på pidestaller, rock på arkiv, rock i skuffer, skap og i glass og ramme.

Men intet av dette kommer opp mot det nasjonale opplevelsessenteret for rock og pop, som etter alt å dømme vil bli alle rockemuséers mor. Allerede i oktober 2005 fastslo kulturminister Trond Giske at rock-muséet skulle legges til Trondheim (eller Trondhjem, som kulturministeren — forståelig nok — velger å uttale Stiftsstadens rette navn). Nå bebudes det at muséet "Rockheim" vil åpne på Internett i august neste år, mens selve museumsbygget (nettoareal 3325 kvadratmeter, prislapp 90 mill. kroner) åpner sommeren 2009. Her, i byens gamle mellager, vil man blant annet finne en vitenskaps- og arkivdel, som vil "systematisere den norske rockehistorien".

Dermed skulle vi være sikret at vår nasjonale beat, tæl og trøkk kan bevares til opplysning og vederkvegelse for de kommende generasjoner. Vår umistelige nasjonal arv endelig trygt forvart!

Rocke-mausoleum

At rocken før eller siden måtte havne på museum, var bare et tidsspørsmål. Det er blitt sagt om vårt Fedreland at i Norge er alt enten forbudt, eller så har det statsstøtte. Rock'n' roll var på 1950-tallet et skummelt samfunnsnedbrytende fenomén, som måtte bekjempes. Våre øvrigheters maktmidler — kringkasting, kirke og skoleverk — ble satt inn i kampen mot uhumskheten og sedløysa.

Men allerede 20 år senere var situasjonen stikk motsatt: I 1970-årene ble rocken innlemmet i det utvidede kulturbegrep, og måtte derfor få offentlig støtte. Slik må det være i et land hvor kultur er definert som all aktivitet som utøverne eller deres publikum ikke ønsker å betale for selv. Dermed er kulturen også ufarliggjort. Rocken er forlengst blitt trygt institusjonalisert gjennom statsstøttede rockefestivaler.

Uunngåelig logikk tilsa at det neste skritt måtte bli et museum. Endestasjonen for dinosaurer og alt annet som er steindødt.

Selvsagt ble det strid. Ikke om museumsprosjektet som sådant, nei. Dét har øyensynlig vært helt ukontroversielt. Derimot fikk vi — som alltid når store, offentlige prosjekter skal realiseres — en klassisk lokaliseringsdebatt. En solid gjenganger i skjæringspunktet mellom nasjonsbyggingsprosjektet og norsk distriktpolitikk, — slik har det vært så lenge Norge har hatt noen historie. (Historisk interesserte vil vite at fenoménet tok av for alvor etter Halvdan Svartes tragiske drukningsdød i Randsfjorden ca. år 860, da distriktene ikke kunne enes om et passende gravsted for felleskongen. Utfallet ble som kjent en delt løsning).

Og slik er det nå engang i politikkers verden at makta rår. Derfor måtte det gå som det gikk, samme hvor mye Rikshovedstadens bypolitikere — uansett partifarve — sutret og freste. Derfor blir det i Trondheim at vårt nasjonale mausoleum — unnskyld, museum — til rockens ære skal reises. Det er i Trondheim, byen som allerede huser vårt nasjonalklenodium Nidarosdomen, at rocken skal bli stedt til hvile. Her skal den konserveres og preserveres på skattebetalernes bekostning. Sikkert like greit der som noe annet sted.

Rock'n'roll oppstår

Lokaliseringsdebatten har vi nå lykkeligvis kunnet legge bak oss, men hva med rocken? Den begynte så lovende på 1950-tallet. Da het den forresten rock'n' roll, og ble sett på som et uttrykk for det såkalte ungdomsopprøret. Et uttrykk i pakt med tidsånden — spennende på kanten av hva de rådende konvensjoner til da hadde tillatt. Musikk for en tid som dyrket frustrert tenåringsforelskelse med tøff fasade, brylkrem i håret, skinnjakker, kubikk-sjarmører og eksosryper. Og dertil skikkelig dansemusikk: Høyt lydvolym, fart, rytme, testosteron, trøkk og tæl. Ekstase? Å nei, slikt lå ikke for traust norsk ungdom, men med eggende takter i godfoten kunne man alltid slå seg løs, sånn bitte lite grann...

Storhetstiden varte fra 1955 til 1959. Vi opplevde Bill Haley & His Comets med "Rock around the Clock". Dessuten Buddy Holly med "That will be the Day", Jerry Lee

Lewis med “Great Balls of Fire” og Ray Charles med “Tell me what’d I say”. Og selvsagt The King: Elvis Presley.

Rocken blir alt

På 1960-tallet snakket vi om rock’n’ roll som noe som hørte fortiden til. Vi opplevde popmusikkens blomstringstid – en epoke preget av et stadig økende mangfold. Samtidig vant betegnelsen *rock music* gradvis innpass som et samlebegrep på vidt forskjellige stilretninger som etterhvert skulle omfatte nærsagt alt og ingenting. Vi fikk Britpop-fenoménet – grupper som The Beatles, The Rolling Stones, The Kinks og The Hollies, som alle – hver med sin distinkte stil – fremførte melodiose ballader, garnert med tidsriktige ”piggråd-gitar”-harmonier. Rytmer, javel – men ikke rock’n’ roll. Og tilsvarende fra den andre siden av Atlanteren: Smektende ballader med amerikansk klang fra The Beach Boys og The Mamas & the Papas, etter hvert også Simon & Garfunkel, mens Tamla Motown i Detroit vartet opp med soul, rythm’n’ blues og superartist-rivalene Diana Ross & the Supremes og Martha Reeves & the Vandellas. Og masse, masse annet.

Etter toppåret 1967 og den påfølgende psykedeliske bølgen fulgte tiår på tiår med et stadig mer globalisert og institusjonalisert pop-rock-bilde: Ingen virkelig fornyelse å snakke om, men en formidabel lydteknisk utvikling, samt utvikling i bredden og spesialisering i uttrykksmangfoldet. Bølger kom og gikk – new wave, pønk, funk, disco, grunge, synth, heavy metal, black metal, afrosound, crossover, world music, techno – you name’em. Frenetisk fråtsing i lydeffekter.

Vidt forskjelligartede supergrupper som Bee-Gees, Creedence Clearwater Revival, Pink Floyd, Abba, a-ha, Dire Straits, Oasis og U2 videreførte, hver på sin måte, den melodiose balladetradisjonen – en musikkform med røtter tilbake fra tiden før uttrykket rock’n’ roll oppstod. Det samme gjorde soloartister som Elton John, Rod Stewart, David Bowie, Bruce Springsteen, Madonna og Sting. Det gjør de fortsatt.

Alt dette ble pussig nok kalt rock. Musikk som ikke hadde stort mer til felles enn at den ble fremført av artister og utgitt av plateselskaper som opererte innenfor en stadig mer usammenhengende musikktradisjon, hvor merkelappen rock var det sosio-kulturelle ankerfeste og samlebegrep.

Rockens sosiale forutsetning

Nettopp den sosio-kulturelle dimensjon har nå i et halvt hundre år vært forståegpåernes innfallsport til å beskrive, forklare og kategorisere denne musikk-sjangeren. Stikkord som ungdomsopprør, oppgjør med besteborgerlige verdier, seksuell frigjorthet, spontanitet, energi og livsutfoldelse, diffus samfunnskritisk radikalisme, alternativ livsstil, uartikulerte lengsler og drømmer.

En skikkelig smørje! Og en motsetningsfylt sosio-kulturell arv som musikkens utøvere etter hvert skulle streve stadig mer krampaktig med å leve opp til. En arv som etter hvert størknet i stadig sterkere betoning av ytre effekter på bekostning av musikalitet. Ytre effekter med vekt på angivelig provoserende adferd, med ingredienser som stort støyvolum, rare klær, sminke og hårsveis. Og narkotika. Dyrkelsen av et svett, skittent og rølpete image. Et kulturuttrykk basert på en liturgi og dramaturgi med klimaks i møtet på scenekanten mellom idolene og deres tilbederskarer, hylende fans som gir seg massesuggesjonen i vold. Ritualer med dramaturgi og scenografi som oser av kitsch. Allerede fra den spede begynnelsen av bar rocken i seg spiren til å bli en karikatur av seg selv.

Men under den stereotype og degenererte overflaten, et musikalsk mangfold med noe for enhver smak. Og mangfold er da bra? Joda, visst har vi fått masse flott popmusikk å hygge oss med i de siste 40 årene. Men rock som begrep er blitt stadig mer meningsløst – et størknet konsept hvor innholdet kan være alt og intet – med eller uten slektskap til 1950-tallets rock'n' roll. Og da er det på tide å sette spøkelset på museum. Der hvor dinosaurene bor.

Muséer er for mimring

- Nei, stopp litt! hører jeg kritikerne innvende, — du har misforstått fullstendig: Et museum i våre dager er ikke en oppbevaringsanstalt for døde ting. Et moderne museum er et opplevelsestilbud og et kompetansesenter. En levende og dynamisk institusjon. Her skal det bli øvingslokaler for håpefulle unge artistspirer, og interaktivitet for alle penga! Bare tenk hva folk som Elvis og Beatles kunne ha drevet det til om de hadde hatt et slikt tilbud!

Javel, men behøver man et museum for slikt, da? Muséer er for mimring. Nostalgisk mimring over det som ikke lenger er. Steder hvor vi kan søke kunnskap om slikt som en gang var, som ikke lenger er liv laga, men som det er greit å kunne kjenne til. Som f.eks. å vite hvordan rock'n' roll på 1950-tallet nådde ut til folket – til ungdommen dengang: Singelplater i vinyl med 45 omdreininger, avspilt på batteridreven kombinert reiseradio og grammofon fra Radionette. Eller sniklytting på radioen, om kvelden når det var mørkt nok til å få inn Radio Lux helt ytterst på mellombølgen.

Rock'n' roll var knapphetsvare. Tilførselen var regulert av den tids teknologi og forvaltet av et omsorgsfullt autoritært statlig kringkastingsmonopol.

Markedet gjelder

Nå er vi omgitt av musikk – innbefattet alle former for såkalt rock – hvor vi enn går og står. Knappheten er avløst av en grenseløs overflod, enten det er i de tusen hjem eller i det offentlige rom. Skulle stillheten bli påtrengende, er det bare å trykke på en knapp – og du kan velge og vrake blant dine yndlingslåter. Den musikken som folk ønsker å spille eller høre, vil bli spilt, enten noen vil sende den på institusjon eller ei. Her, som ellers i livets tilskikkelser, er det markedets lover som gjelder. Tilbud og etterspørsel. Det gjelder også de beste sviskene fra rock'n' roll-epoken.

De forutsetningene som gav liv til begrepet rock, er en saga blott. Rocken er død – som musikalsk fellesnevner og som sosio-kulturelt konsept. Et skrømt som hører hjemme på museum, – gjerne i Trondheim. Rock-muséet er endestasjonen, hvor levningene vil kunne observeres, studeres og analyseres av dem som har legning for slikt.

- Odd Gunnar Skagestad arbeider til daglig i UD. Aktiv skribent og samfunnsdebattant, og publisert i blant andre Samtiden, Nytt Norsk Tidsskrift og Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift.